

Päivi Räsänen kd ym.

Lakialoite laiksi päihdehuoltolain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Sikiöaikainen alkoholialtistus on yleisin ehkäistävissä oleva sikiövaurioiden syy. Tutkimustietojen mukaan noin kuudella prosentilla raskaana olevista naisista on päihderiippuvuus. Tarkkaa alkoholin vaurioittamien lasten määrää on mahdotonta laskea, mutta joidenkin arvioiden mukaan alkoholi vaurioittaa joka vuosi pysyvästi jopa tuhatta sikiötä. Diagnoosi saadaan usein vasta vuosien kuluttua lapsen syntymästä, mikä vaikeuttaa tilastointia. Päihteiden käyttö raskausaikana altistaa lapsen fetaalialkoholisyndrooman (FAS) oireyhtymälle, jonka seurauksena lapsella voi olla kasvuhäiriöitä, keskushermoston rakenteellista poikkeavuutta ja pahimmassa tapauksessa vakava ja pysyvä aivovaurio.

Alkoholi on sikiölle myrkky. Etanoli läpäisee istukan ja sikiön verenkiertoon toistuvasti joutuaan aiheuttaa pysyviä, kehityksellisiä elinvaurioita keskushermoston lisäksi sydämeen, munuaisiin, luustoon ja aistinelimiin. Tietyt aivojen kehityksen vaiheet ovat erityisen herkkiä etanolin vaikutuksille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan Suomessa on tällä hetkellä noin 10 000 alle 16-vuotiasta lasta, joilla on jonkinasteinen äidin raskausajan päihteidenkäytön aiheuttama vaurio.

Päihdehuoltolaki (41/1986) mahdollistaa alkoholin ja muiden päihteiden käyttäjien vastentahtoisien hoidon eli pakkohoidon. Pakkohoito on äärimmäinen keino, mutta esimerkiksi itsetuhoisen tai väkivaltaisen potilaan kohdalla joskus ainoa keino auttaa. Päihdehuoltolain tahdosta riippumattoman hoidon määräykset soveltuvat torjumaan alkoholistien itselleen ja ympäristölleen aiheuttamia haittoja. Sen sijaan päihteitä käyttävän raskaana olevan naisen tapauksessa laista ei ole tällä hetkellä hyötyä. Tahdosta riippumatonta hoitoa tulisi voida soveltaa päihdeäitien hoidossa, kun tavoitteena on syntymättömän lapsen suojelu. Muissa Pohjoismaissa alkoholiongelmista kärsivien äitien tahdonvastaisesta hoidosta on saatu hyviä kokemuksia. Ensisijaisesti on turvattava vapaaehtoisen päihdehoidon riittävät resurssit kaikkialla maassa. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvan päihdekuntoutuksen tulee olla ensi sijalla, mutta viime kädessä sikiöaikaisen alkoholialtistuksen vuoksi syntyneiden kehitysvammojen muodostuminen voitaisiin ehkäistä esimerkiksi äidin omaan sitoumukseen perustuvalla raskausajan tahdosta riippumattomalla hoidolla. Ongelmana on usein päihdekuntoutuksen edellyttämä pitkäjänteisyys. Raskausaikana nainen on erityisen motivoitunut pääsemään irti päihteistä. Äiti saattaa haluta hoitoon, mutta ei jaksaa pysyä hoidossa tarvittavaa aikaa ilman riittävää tukea. Jokainen äiti, myös päihderiippuvainen, pohjimmiltaan haluaa lapsensa parasta. Kyseessä on ennen kaikkea myös naisen oma etu: hän pääsee pitkäjänteiseen hoitoon, ja lapsi syntyy terveempänä.

Lakialoite LA 32/2016 vp

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus synnyttää toimintavelvoitteen sosiaalitoimeen jo ennen lapsen syntymää. Ilmoitusvelvollisia ovat samat tahot kuin varsinaiseen lastensuojeluilmoitukseen, ja ilmoitus tehdään ensisijaisesti sosiaalipäivystykseen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus on tehtävä tilanteissa, joissa ilmoittajalla on perusteltu syy epäillä tulevan äidin tai isän kärsivän esimerkiksi päihdeongelmasta tai vakavasta mielenterveyden häiriöstä. Kohdussa elävän ja samanikäisen keskoslapsen asema on hyvin eriarvoinen. Edellisen voi äiti päihderiippuvuutensa vuoksi myrkyttää ja vammauttaa kohtuun, keskoslapsen tai vastasyntyneen vastaava kohtelu olisi rikos. Sikiön ja tulevan lapsen elinikäisen terveyden tulee olla tärkeämpää kuin äidin raskaudenaikaisen oikeuden päihteiden käyttöön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

päihdehuoltolain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään päihdehuoltolain (41/1986) 10 §:n 1 momenttiin uusi 3 kohta seuraavasti:

10 §

Hoitoon määräämisen edellytykset

Hoitoon tahdostaan riippumatta voidaan määrätä henkilö, jonka hoidon ja huollon järjestämisessä vapaaehtoisuuteen perustuvat palvelut eivät ole mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja joka

3) päihteiden käytön vuoksi vakavasti vaarantaa kohdussaan elävän sikiön hengen tai terveyden (*sikiönsuojelu*).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Lakialoite LA 32/2016 vp

Helsingissä 18.5.2016

Päivi Räsänen kd

Sari Tanus kd

Sari Essayah kd

Antero Laukkanen kd

Peter Östman kd